

Излази три
пут у месецу
на 1 $\frac{1}{2}$ табаку
Претплата се
шаље напред
уредишћу.

Неплаћена
писма од не-
редовних до-
писника не-
примају се.

За све српске
крајеве стаје
на годину
60 гр. или
6 фор. на по
године 30 гр.
3 фор. или
на три мес.
15 гр или
1. фор. и 50
новчића.

ПАСТИР

ЛИСТ ЗА НАУКУ И КЊИЖЕВНОСТ ДУХОВНОГ САДРЖАЛА.

ИЗДАЈЕ И УРЕЂУЈЕ РЕКТОР ВОГОСЛОВИЈЕ ПРОТА НИКОЛА ПОПОВИЋ.

САДРЖАЈ: Реч. — Моралне поуке. — Сувремено стање српске цркве. — Св. Кирил и Методије. —
Картагенски сабор 411. год. — Духовна књижевност. — Огласи. — Кореспонденција. — Јавна благодарност. —

Р Е Ч,

КОЈУ ЈЕ ГОВОРИО АРХИЈЕПИСКОП БЕОГРАДСКИ И МИТРОПОЛИТ СРПСКИ МИХАИЛ
14-ТОГ ОВ. МЕС. НА ДАН ХИЉАДУГОДИШЊЕГ УПОКОЈЕЊА СВ. КИРИЛА.*)

Протекоше многи векови одкако преста да живи на зе-
мљи онај знаменити муж, који је својом радњом покренуо
словенски свет да живље и јаче усваја и ердачније прима про-
свету хришћанске вере! Пре хиљаду година на данашњи дан
упокојио се од земаљских трудова св. философ Кирил апо-
стол словенски. И умирући овај првоучитељ наш, ватрено
се молио Господу Богу да утврди он у слози и правој вери
сва словенска племена, која су он и брат његов Методије

*) Ми смо у кратко пропрату њ живот Кирила и Методија, и данашњим
бројем довршили. Но и без тога ми верујемо да је сваком, више или мање
образованом словену, познат живот и радња ових великих просветитеља
словенских и њихов значај за словенство. Поштујући и ценећи њихове
велике заслуге и наш високопросвештени митрополит Михаил, наредио
је да се 14. ов. месеца као на дан хиљадугодишњег упокојења Кирилова,
одслужи у београдско-саборној цркви служба и коливо прочита. Службу
је служило његово високопросвештенство са многим свештеницима. У
цркви бејаше доста света, нарочито сви чланови ученог друштва и сви
професори овдашњих школа.

просветили науком христовом и дали им слово божије на њиховом језику.

Сабрали смо се благ. Хришћ. да у овом дому божијем данас споменемо св. име Кирилово и да се сетимо оних велики заслуга, које је он стекао код свију словенски братски нам народа. Трудови и подвизи Кирила и Методија имали су велики значај и велики утицај на живот и обстанак словенских народа. И ма да су Словени врло тешку имали судбу, много страдали, патили пропадали; али свуда гди је год очувана вера, дух и језик Кирила и Методија, свуда је очувано и словенство; јер га таласи и навале туђих непријатељских народа немогаше оборити, ни народности лишити. Сила физичка немогаше савладати ону силу духовну, којом су оградиле Словене мудра браћа Кирил и Методије.

Па зато неслабимо бл. хришћ. ову духовну своју силу, него је још више снажимо, крепимо и ојачавајмо; јер ће она и у напред као што је и досада бити обрана и заштита наше народности, наше свежести, наше целине и нашега духа.

А која је та сила, која има толику значајност за нас? Та је сила услови вере и науке. Први наши просветитељи, — Кирило и Методије, били су први радници, први учитељи, први носиоци науке међу словенима.

Прва реч коју написаше они на словенском језику и словенским писменима, беше реч о превечном Слову божијем, које дарује људма и живот и светлост.

О, дај Боже да се и од сада код нас развија наука у тврдој свези са вером, јер су то ^{две} различна пута, која полазе од једнога извора и долазе једној цели; да се вера не слаби науком, нити да се наука одбаца вером! Дај Боже, да словени буду здрави духом, буду слободни од оних штетних погрешака, које порађају непријатељску борбу између мисли и вере, те да реч словенска буде оличена животворном истином, коју је објавио свету син божији Господ наш Исус Христос. И тада ће развиће и слога наша излечити

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

В
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

оне наравствене болести и ране од које пати данашње људство које је заведено на странпутицу лажљивом цивилизацијом, штетним правцем науке, која гони и срамоти веру!

А ти, блажени отче Кириле, моли Господа Исуса Спаситеља нашег, да својом благодаћу озарава он умове и срца наша и утврди их у вечної истини, од које долази народима срећа и спасење! Амин.

Моралне поуке.

О ТРУДУ.

Човек од рођења па до гроба није без оскудица, и ако хоће да их подмири, мора се трудити. Без труда није могуће ни живети у правом смислу ове речи; јер и сами живот, као жива делатност човека, без труда изгубио би прави свој смисао и значај.

Док је човек у детињству, докле снага душе и тела његовог није још очврсла, над њим пази око блис их његових, за његове потребе стара се брижљива рука његових родитеља и васпитача. А кад већ одрасте, кад ступи у године пунолества, он већ мора сам да мисли о себи, мора сам да подмирује своје потребе. Онда му већ не треба туђа помоћ, но напротив његови трудови нужни су за друге, нарочито за оне, који су њему помагали у данима, кад је он био неіак и слабачак. То је законита благодарност, то је света обвезаност, за свакога од нас, — то је велики дуг. кога за нас нико други платити не може, а није ни дужан да плаћа. А іели могуће све ово извршити без труда? . .

Разне положаје заузимају људи у друштвима, па према овоме и рад човека опредељава се његовим наравственим стањем и положајем у друштву. Једни се раћају у задовољству и изобиљу; друге од колевке прати сиротиња и оскудица. Једни су од природе обдарени сіаіним талентима

и имају сва потребна сретства да их развију; други напротив с мањим талентима, осуђени су да долазе до своје цели с грдним напрезањем и запињањем. Једни су издигнути провиђењем на високи ступањ у друштву; другима је на против одређено да пропутују целог свог века путем мрачним, неприметним, — онако у општој маси и гомили. Но поред свега овог, ми се сви рађамо као људи, па зато смо сви као људи и дужни да се трудимо сваки на свом месту, по свом положају, стању и снази. Велики је и важан труд народњих управитеља, у чјим рукама стоји срећа и напредак хиљаде и милиуна људи. Није лако бreme ни оних, који чувају друштвени поредак и мир, који бране закон и невиност. Поштени је и корисни рад оних, који служе религији и науци, просвећавају и васпитавају младиће и људе. Но тако је исто важан и користан за нас труд војника, који брани или се спрема на одбрану отачбине. — труд *лекара*, који помаже да се здравље и живот наш очува, — *трговца*, који поштеним обраћем своје радње доставља друштву преко потребе за живот; — труд вештака, занатлије, земљорадника, једном речи свију, који се по снази и моћи своје труде да донесу ма и најмању асприцу у благајницу друштвене радње и напретка. Па по овом нека се свако према свом положају и предузећу труди и напредује.

Друштво је једна велика заједница, састављена из множине појединих лица; па зато се и свака од ових јединица мора ценити и уважавати утолико, уколико су нужни делови да се састави нешто цело. Овакав поглед на људе и њихове радње, поглед чисто изведен из духа и морала хришћанског, даје и разлива дивну сајноћу на наше узајамне одношаје и радње. И о! кад би дао Бог да се он усели и у душу и у срце сваког друштвеног радника! Тад се не би виђало по кадкад како презиру сељака поносити власници и старешине, заборављајући у безумној својој поноситости и надутости, да га тај сељак и одева и храни, и да му је он више до-

брочинач, него слуга. При оваквом погледу и ми би с већим поштовањем гледали један на другога, више поштовали у свакоме људско достојанство, и неби се тако лако титрали са именом „човека,“ који код многих на језику суштаствује као термин, да определе његово родово биће. Накратко: онда би ми знали, да ма каква хришћанска дужност, само кад се она ревностно и усрдно испуњава, не само да није ниска и стидна, већ напротив да је то врлина, а свака врлина заслужује поштовања. У оваквом правцу одгајен човек. умеће ценити и уважавати заслуге и других, а и сам ће се старати да својим трудом одржи своје лично достојанство и заслужи име човека, који би био корисан члан породице и друштва. Нико дакле, нек не мисли, да је сувишан или непотребан члан у друштву, а много мање, да је неко други обвезан бринути се о њему, а он да љенствује и живи на рачун другога, јер љеност је мати свију порока.

По овоме дете, које за немари обилате своје способности, па се израније не потруди о развићу њиховом, које се преда будаластој самовољи и лењости, без икаквих правила и руковође, — такво дете у место користи, која би се од њега могла изгледати шта може доцети родитељима својим до једну само тугу и жалост, а друштву празне наде.?

Женскиња — ова дивна и китњаста алчица из ланца разумних створења, овај весник мира и среће у породици. — прва васпитатељка и наставница своје деце, кад се само преда пландовању и лењости, заборави одма свој значај, своју свету материнску дужност, преда се светским интригама, тоне у сујети и свакојаким забавама, код куће је сујетна и невесела, а ван дома ако не преступницима, то пуна бесноће, без права срца, без душе!

Љубимац среће, који влада са небројним благом, ако га није *труд и рад* научио, да цени и поштује те дарове своје среће, неће се дуго и за много поносити са тим даровима. Пландовање и нерад гониће га на безкрајње расту-

рање, на свакојаче измишљотине које троше и време и новац, а затим кад га све ово неће бити у стању да задовољи, оставиће га у највећој тузи, у највећој апатији према свему што га окружава. И уви! он ће бити гладан, он ће бити жудан у средини свега свога изобиља.

На послетку људи нижег реда, људи бедни, сиромашни, којих живот потпуно зависи од повседневног труда њиховог, до чега могу доћи под упливом лењости? Понајпре — до потпуне нужде и глади, затим до порока и преступљења, на послетку до казни, па и срамне смрти!

Тако је лењост и пландовање подједнако штетљива и срамна за свакога. Неуважење и непоштовање, које се одаје људма нерадним и лењим, то је права и достојна награда, то је чувство, које по нагону природе, без наше воље и хотења излази из груди наши, из срца и душе. Но ако се ова лењост сједини још и са сиротињом, то не само *презрење*, но и страх узбуђују у нама та жалосна створења. Па зато се сад скоро у сваком образованом друштву употребљавају све могуће мере, да не буде више тих битанги, који се по ваздан шетају залудни, већ да им се даду средства, да предузму поштено и корисно занимање саобразно својој снази и знању. Нека сваки има ово на уму и нек на опомену свог ближњег, кад му овај саветује и препоручује, да се труди и да својим поштеним трудом заслужије свој хлеб, не одговара: „шта сам ти дужан?“ Јер му се лако даје на то одговорити: да је дужан да буде ваљан члан породице и друштва, а ово се постизава тек онда, ако сваки његов дан или час у животу не пролази у залуд, већ напротив тако буде удешен и расположен да се у сваком дану што привреди, заради, научи, придобије, те да тако вазда у приходу буде што више но урасходу.

Кратки преглед савременог стања српске цркве и њене управе.

(Свршетак.)

Власт епархијалних Архиепископа у Србији.

Власт епархијалних архиепископа по постојећим законима „о црквеним властима,“ ограничава се на предмете чисто духовно-религијозне. Архиепископи по позиву своме, дужни су старати се на основу апостолских, саборних и каноничних правила, о обдржању и унапређењу вере православне у својој епархији; о богослужењу и црквеном устројству, и о свестраном унапређењу свештенства своје епархије, о подизању и поправљању цркава и капела, и о оправљању манастира.¹⁾ Архиепископи у својим епархијама бирају и рукополажу достојна лица у чин свештенички, а исто тако дају свештена звања: протојерејство, игуманство и настојатељство.²⁾ Епархијалном Архиепископу припада право на избор и предлагање министарству просвете и црквених дела на одобрење лица за вероучитеље у својој епархији, а одређивање лица за извршавање других свештених потреба као и премештај с једне парохије на другу, или из једног манастира у други, кад се ко за такав премештај моли. Архиепископи у том случају јавља консисторији или коме треба, коме је лицу, и које свештено звање дао, и какву му свештену дужност одређује, или на коју га је парохију, или у који манастир преместио, како би се то обзнанило коме треба. С тога сва лица, која изабројане свештене чинове и звања, као и премештај траже, обраћају се на личност архиепископа.³⁾ Архиепископима спада још у дужност своју епархију сваке треће године походити, и свештенство и народ поучавати у хришћанском животу.⁴⁾ Но може епископ обилазити своју епархију и сваке године, само ако има времена, и то

1) § 96. 2) § 97. 3) § 97. 4) 100.

по један округ на годину. Што се тиче финансијских ствари и спољне администрације, све цркве и црквени заводи налазе се под управом министра просвете и црквених дела, који у договору са црквеним властима издаје решења и уредбе.

Плата архијерејима у Србији.

Што се тиче плате, како Митрополит тако и епархијални архијереји добијају из државне касе. Митрополиту је плата годишње 5000 талира. Али осем тога, законом одобрено му је у виду помоћи, да може имати приходе за синђелије, антиминос, освећење цркава. Епархијалним архијерејима назначена је такође плата из државне касе по 2.500 талира. И они тако исто као и митрополит добијају плату за синђелије, антиминос и освећење цркава. Упређашња времена, док су биле грчке владике, било је много којекаквих намета у цркви српској, но од времена, од кад грчких владика нестане код нас, — ти намети укинута су 1822. год. Треба приметити, да и у садашње време добровољни прилози, ма они у каквој му драго форми и облику били, незабрањују се.

Кнежевина Србија дели се на 17 округа, и у њ има епархија четири. Митрополитска епархија има шест округа, а наиме: београдски, смедеревски, пожаревачки, крагујевачки, јагодински и ћупријски. Ужичка четири: руднички, чачански, крушевачки и ужички. Неготинска четири: алексиначки, књажевачки, зајечарски и неготински. Шабачка три: шабачки, подрински и ваљевски.

О свештенству и монаштву у Србији.

У нашој православној цркви духовништво односно власти дели се на више и ниже а по начину живота на духовништво бело или мирско и монаштвујуће. У Србији белог духовништва или попова има близу до 500. Мирско духовништво у Србији нема никакве одређене плате од државе,

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

оно добија приходе од својих парохја, за своја свештено-
дејства. За разна свештенодејства свештеничка опредељена
је плата, коју парохјанин мора платити свештенику.*) Осем
тога, сваки свештеник сеоски, од сваке главе пореске до-
бија годишње 12 ока пшенице или кукуруза, и то се зове
vir. Варошки свештеници по свима окружним варошима и
паланкама неизимљу *in natura*, него добијају у име бира
по 6 гр. чарш. а београдско свештенство у престолници по
8 гроша. Сеоске цркве већином су бедног стања, оне слабо
имају непокретног каквог имања, те да би могле отуда
имати каквог прихода, одржавају се већином добровољним
прилозима својих парохјана. Но неке, и то мали број имају
и непокретног имања, које се састоји из лених ливада, шума
воденица и забрана, и те земље црквоне, с развићем код
нас земљеделија, могу имати врло лепу цену.

Положај свештенства српског, власт је у свима одношајма
законом уједначила са осталим стаљима друштва нашег.
Свештеници српски несу изузети ни у чему, што се тиче
ношења терета земаљских, осем што су ослобођени од идења
у народну војску У свему другом они су равни са осталим
грађанима српским.

Своје образовање свештенство српско добија у београд-
ској богословији која је основана за време прве владе по-
којног кнеза Милоша и митрополита Петра и то 1836. год.
Па како у Србији нема нижи духовни школа, то онај, који
жели да буде свештеник, мора предходно свршити четири
разреда гимназије, па тек онда да ступи у богословију. Као
изузетак влада српска одобрила је да могу ступити у бого-
словију и они младићи који желе примити свештени чин, а
несу свршили четири разреда, и то браћа наша из Босне,
Херцеговине, Старе Србије, Црне горе и Бугарске. У да-
нашње време таквих младића у богословији београдској учи
се на броју 60. У богословији за сада уче се следеће на-

*) Види ручну свештеничку књигу стр. 198.

уке: толковање св. писма, црквена и општа историја, догматика, полемично и морално богословље, омилитика, пастирско богословље, канонично право, словенски и руски језик, физика, лођика, психологија, реторика, педагогика, рачун, дијететика, пољска економија и пиеније. Они који желе да добију више духовно образовање, влада наша обично шаље о свом трошку у Русију у чувени Кијев и Москву, а неки иду на острв Халку.

Мирски свештеници у Србији имају велико уважење код народа и знатан уплив на његов друштвени живот. Страни путници врло се лепо одзивају о српским свештеницима: познати Дентон, англиски свештеник, ево како о њима говори: „свештеници српски, с којима сам се ја виђао у Србији достојни су сваког поштовања. Брачни живот њихов у средини пастве, даје им врло знатан уплив на сав социјални живот њихових парохијана. Што се тиче монашког духовништва, то оно по својој образованости стоји ниже мирског духовништва. То зависи с једне стране од тога што у калуђере ступају већином људи без сваког образовања; а с друге што су намастери у Србији већином бедни, и они су принуђени сво своје време употребљавати на то, како да зараде себи парче леба.“

У целој Србији свега има око 126 калуђера и 42 манастира, тако од прилике на сваки манастир по 3 калуђера. Готово сви манастири у Србији имају своје парохије и калуђери врше оне исте дужности у својим парохијама као и мирски свештеници; и зато добијају наплату по оној истој тарифи, по којој и свештеници добијају.

У овом кратком нацрту ми смо представили сувремену управу у цркви нашој; а доцније проговорићемо коју о духовним судовима и манастирској управи у кнежевини нашој.

Н. Петровић.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

В
И
В
Л
И
О
Т
Е
К
А

Светитељи Кјрел и Методије.

(Свршетак.)

После крвавог рата са Немцима у 873. год. Светополк бранећи своју земљу од нападања немачког сам нападне на Хорушку и тако претера крају Карломана, да је овај принуђен био молити оца да му што пре дође у помоћ. Али тада су и цара биле салаутиле којекаке незгоде, те се и он тако исто није могао мерити са снагом словенском, него пристане на мирне погодбе, како су могле бити према ондашњој снази словенској. И тако Светополк постане независан.

Уз то и Методије буде ослобођен. Папа Адријан већ је тада био избрисан из тевтера живих. Насљедник његов Јован VIII. тражећи да се ослободи ропства словенски владика, пошаље — по казивању житија Методијева — проклетство на оне, који су лишили Методија слободе и *одлучи их од цркве да несмеју служити св. литургију* докле га год не ослободе. Тиме се доказује да је папа своје тражење трипут повторио, јер се тек после трекратног поискивања налаже „*запрештеније*.“

Методије врати се Коцељу а морављани чим чуше да је славенски апостол ослобођен, с места почну да прогоне свештенство немачко и пошаљу папи молбу да им Методија посвети за архиепископа. Папа им с' драге воље испуни жељу тим пре, што су се к њему обратили а нису цариградском патријару и што то да буде са знањем римског престола. Салцбуршки архиепископ био је у нечему независан од папе и уздао се у старину *свога* права на Моравију. Методије пак називао је тај крај својном епархије св. Петра; те тако је римски првосвештеник могао тамо послати кога је хтео. Разуме се да је папа морао бранити св. Методија, јер је желио из петиних жила да покаже своју власт над свима западним хришћанима.

Од тог доба ширење хришћанства међу незнабошким Сло-

венима пође брже. Што су се до сада Словени опирали хришћанској вери; то су само зато, што су под влашћу најближих, и — што увек бива — најжешћих непријатеља њихових Немаца; — зато се светлост хришћанства — као доцније свет науке и цивилизације — распростирала и то што се Словена тиче — једним *оружјем порабођења*. Но једва се у сред Словена образова једном мала словенска црква, почем се у то време хришћанство почело свуда живо ширити. Чешки кнез Боривој са супругом својом Људмилом прими крштење од Методија и од тада се заведе у Чешкој словенско богослужење. Свети муж ширио је своју духовну науку и даље у пољске земље. „Беше — говори његово житије — врло силан кнез што је седио на Висли, ругајући се хришћанима и чинећи им пакости.“ Методије преко једног свог посланика каже му: „крсти се сине мој, лепоће ти бити. Не крстишли се драговољно у своме оташтву, заиста ћеш се — хоћеш нећеш — крстити у туђој земљи у ропству.“ Тако се после и десило.

Кад је год Светополк ратовао са невернима, увек су му помагале молитве методијеве.

Али наскоро после повратка методијева из ропства немачког у Моравију, папа падне у јерес „тријазическог“ учења, које није допушћало хришћанима свршавати богослужење друкчије већ или на грчком, или на латинском или на чивутском језику. Немци гледајући да Словени примају хришћанство без њихова учешћа, а тиме сасвим се отуђивају њихова утицаја, наново оптуже Методија, да се он противи установама црквеним и неће да призна уобичајен на западу уметак у символ вере *и од сина*. Папа Јован VIII. позове га у 879. години у Рим, нађе га да је сасвим невин и увери се његовим доказивањем да је нужно богослужење на словенском језику. Као и папа Адријан тако и овај изда му „Буллу“ у којој каже да не наводи ништа противнога правој вери и науци, што ће се служити литургија на

словенском језику и читати јеванђеље и певати црквене песме.

Но непријатељи методијеви ни после тога не оставе га на миру. Кад немогоше од Рима ништа добити — они изберу други начин. Подметну Светополку лукавог Немца Вихинга. Он се допадне кнезу, завуче му се тако рећи под кожу и дође код њега у највећу милост, подржавајући његове слабости, противу којих је викао св. Методије. Кнез му изради те добије да буде „викарњи“ епископ над св. Методијем. Покварени у највећем степену — као што га признају и немачки научењаци — и обешењак Вихинг, окрећо је од сваке руке да натента Светополка противу Методија, и дотле га је довео својом мајсторијом, да је овај одобрио да се заведе у цркви латински језик. Још уз то уверавао га је да је папа издао Методију „булу“ којом забрањује словенски језик. Методије га за ту лаж тужи папи, и овај изрезали за лаж, те тако умири Методија; а Светополку пише да ако му се самом допада латински језик, може га завести у богослужењу у својој капели. Али свакојачко боље је да се подржава словенско богослужење.

Пред смрт своју Методије — вели житије његово — отпутује у Цариград на царски позив, који је наглио за његовим благословом. Методије оде у варош у којој је провео младост своју и оцет се отуда врати — обдарен царски — у своју епархију и ту умре 6. Априла 885. и погребен буде у Велеграду у храму св. покровца Богородице спрочу олтара у зиду.

Путовање методијево у Рим и у Цариград служи за необорљиви доказ којој су цркви принадлежали св. апостоли или источної или западној. Препирка међу црквама била је тек у зачетку па се није могла лако да размери. Словенски просветитељи били су Цариграђани и без сумње држали су се обреда источне цркве са свима њезиним разликама од западне. А обе су се трпиле.

Много је теже доказати које су поименце књиге св. браћа превели. Њихова житија кажу, да су за живота Кирилова биле преведене ове књиге: псалтир, іеванђеље, апостол и веће службе, па после да је св. Методије превео с грчког језика сву библију — осем књиге Макавеове, — Номоканон и отачанске књиге.

Осем превода Кирилу још приписују и неколико богословских сачинења. Између њих најважније је: *исповест вере*. Из њега се види, да словенски просветитељи одавајући уважање и поштовање римском првосвештенику, не само нису одвајали одгајена на западу уметвовања, него су оба кад нападали и на учење о исхођењу св. Духа и од Сина. Па и саме папе тога времена нису признавали то учење које је поникло у Шпанији и на обешеној таблици симбола вере у Риму нису биле написане речи *и од сина*.

Велико дело светих мужева у Моравској одмах после смрти методіјеве морало је претрпјити још црње незгоде. Папе погазе обећања својих старих. Латински језик мало по мало избије из богослужења словенски, што су га просветитељи завели. Политичка самосталност државе моравке падне. Мађари заузму Панонију. Ученике методіјеве протера, немачко свештенство и оно се увуче у разне земље а нарочито у Бугарску. Но дело свете браће процвало је само код тих Словена, који су остали верни првобитној православној цркви, те се нису покорили власти римске јерархије т. ј. код Срба, Руса и Бугара.

Превео с руског

К. П.

свештеник.

Картагенски сабор 411. по делу расколника Донатиста.

(Свршетак.)

Другог дана, донатисти; јасно су изказали, да су они дошли на сабор не зато, да претресу безпристрастно спо-

рне тачке вероучења, које су их делиле од православних, и да путем разумног обавештавања дођу до истине, већ само да изобличе православне за њихово веродступништво и да покажу своју лажну праведност. Кад су расколници ушли у салу, где је скуп назначен, трибун Марцелин предложио је им да седну, те да се таквим начном од почне ствар, због које су се скупили. — Они су се одбазали, од те понуде, сматрајући да је то за њих понижење да они седе заједно с' православнима. Као с' људма, који су по њиховом мњењу заражени нечастивом науком „несвдохом“ одговорили су они трибуну речма псалмопевца, *не свдохомъ съ сонмомъ суетнимъ и со законопреступници не видемъ . . . Возненавидѣхомъ церковѣ лукавнуіущихъ.* ¹⁾ У осталом су замолили православне да изложе на писмено веру обећавајући се да ће разгледати спорне тачке вероучења, и другог дана преставити сабору на претресање оно, што они нађу у том изложењу, да не одговара истином учењу цркве. Молба њихова била је уважена, и саборна препирка због тог случаја одложена је за други дан. ²⁾

Таквим начином сабор је приступио к самој ствари тек у трећој својој седници. Поглавито клеветање донатиста да је она од тог времена, од кад су се оделили расколници од ње, престала бити истином и светом, због тога, што је пустила у своја недра издајнике, који су се после и покајали. У својим списима, које су расколници тој седници читали, старали су се на основу разних места светог писма, но с' нашим разумевањем да докажу, да се истина црква састоји само из једних чистих и светих чланова, да у њој нема нити може бити грешника најпосле јавних, да пуштајући у своја недра грешнике нарочито јавне, она би се и сама оскрнављивала њиховим гресима изгубивши своју чистоћу и истинитост. „Кад би апостоли — читали су ресколници, —

1) Brecul. collat dies secundi: oper Avpust t 9 pad 621.

2) Ibidem pad. 622.

ученици и сапутници самог Исуса Христа учили, да се мора трпити у цркви кукољ, т. ј. нечастиви синови ђавола, то заиста они неби никад истеравали из ње Именеје, Александра Хермогека и друге подобне њима, и апостол Павле не би казао: „невуци те у туђему јарму неверника јер шта има правда с' безакоњем, или какву заједницу има видело с' тамом. Како ли се слаже Христос с' Велијаром? или какав део има верни с' неверником?“ а (2 кор. 6, 14 — 16) и премудри син Сирахов не би казао „*које обциеније волку со агнцем; тако грѣшнику са благочестивим* (Прал Исус син Сирахов гл. 13 ст 21.)¹⁾ Православни епископи одма су опровргли то учење донатиста позитивним доказима из светог писма да у цркви у купно суштаствују како добри и тако рђави чланови за цело време њеног суштастовања на земљи²⁾ а такође доказивали су гласом и предањем вселенска цркве и нарочито учењем о том предмету светог Кипријана, кога су расколници врло уважавали.³⁾

Православни епископи опровргли су расклопике као бајаги да тајинства тек тада саопштавају верујућим спасавајућу благодет божију, кад се она свршавају епископима и пресвитерима не само који су потпуно православни и законорукположени — но који се и одликују чистим и светим животом или ти најпосле непрекорени спољним поведењем.⁴⁾ Расколници побеђени и у тој ствари од православних и оставши неубеђени у сљедству неповерења према те чају ствари и у упорству пређашњем они се обрете сада

1) Donatist titter die prolatae in append Aodist T. pad 834 — 835.

2) Православни доказ свог учења показивали су 13-у главу Матеја ст. 37 — гди се царство Божије на земљи успоређује с' пољем, на коме расту заједно и пшеница и кукољ, до времена жатве; а такође и на то место у Еванђелију (мат. 13, 47) где се црква успоређује мрежи, која се баца у море и заграби од сваке руке рибе.

3) Aodust, contr. Daodent lib 2 cap. der Aodist T. pad 7 42.

4) Brevicul collat cum Donat ferf carp 8 Oper Avdut T. 9 pad 631.

Сљедује додаток.

к сабору са жалбом, да њих грађанске власти притешњују и почели су доказивати, да истина црква Христова, управљена у свима својим поступцима духом мира и љубави не би никад допустила никакво насиље и принуђење у делима вере и савести. Шта су морали на то одговорити православни? Они су одговорили донатистима, да је поглавити узрок што они трпе у њима самима, да се они казне благочестивијим императором не за њихова религиозна у беђења, него за разне државне преступе, ¹⁾ После тога, подне ли су тужбе донатиста на Феликса епископа антуниског и Цецилијана епископа картагенског у преступу предателства“. Дела сабора римског од 313 год. била су претресана како православним тако и расколническим епископима, у којима су ови последњи јасно могли видети да су се не законитим начином оцепили од цркве ²⁾

Кад су таквим начином сви наводи донатиста против православних епископа саслушани и опровргнути, и кад су на питање Марцелина — немајули они јошт што да кажу у своје оправдање? — дали одговор одрезан, разуме се не у том смислу као да су они остали побеђени, већ што нису хтели да продужавају ту ствар у онаком виду, како је она текла, тада православни епископи објаве да су саборне седнице свршене; а трибун заповеди свима, који су присуствовали на сабору да се разиђу, да би могао као што је он мислио праведљивије произнети свој суд о томе, на чијој је страни истина да ли је на страни православних или донатиста. Мъене грађанског судије било је у корист православних. Трибун Марцелин приватним начином, без саучешћа епископа признао је да су донатисти криви, што су се одвојили од цркве, да су достојни сваке казни, и то своје мњење (*cognitio*) заједно са подробним протоколом саборне радње послао императору.³⁾

1) Ibidem dad 636. 2) Ibidem pad 650.

3) Brevicul, collat. cum. Donat. per Aodurt ted pad 637.

Тако се свршио тај значајни сабор. Без сумње он није остао без лепих последица за цркву православно, јер су и бољи и добросавесни расколници убеђени од православних епископа да су на погрешном путу, оставили раскол и прешли у православно цркву. Блажени Август у једном свом сачињену позитивно сведочи, да су се многи расколници после картагенско-саборне препирке обратили к истини. ¹⁾ Но опет зато сабор тај, није допринео правослачним оних плодова, каквих су они очекивали, јер и после тога, број расколника био је доста велики. Шта више при свршетку VI. века (592 год.) готово после два века од како је био картагенски сабор Григорије велики у писму своме Колумбу епископу Нумидијском ујавља „да се раскол донатиста због наших грехова повседневно све више и више распрострањава и многи после православног крштења прекрштавају се донатистима.“ ²⁾

Какав је дакле био узрок те је горе речени сабор био од такве мале користи? Добивши од трибуна Марцелина писмену пресуду над расколницима и опширни протокол саборне радње, император Хонорије одма 412 год. 30-г Јануара изда строги указ против донатиста, по коме указу казне се сви важнији државни чиновници за привезаност своју расколу од 20 до 40 фунти, окружни начелници такође по 20 фунти злата нижи чиновници, трговци и прост народ по 5 фуната злата, — циркумцеліони по 10 фунти сребра — робови подвргавали су се телесним казнима — клирици осуђавали су се на заточење заједно са епископима — храмови, који су припадали расколницима узимати су у сопственост

1) Ево подлине речи блаженог Августина *duorum Donatistarum in numera bilesi utrusdue sexus, non solum pnerorum et puellarum, juvenuu et virginum, verum etiam, conjugatorum et senum ex Donatistarum nefaria dissensione iu pacem Christ veram et catholicam transeunt. Cartagecei. Lib 1. cap 29. Oper August T. 9 pad 726.*

2) *Gregor. mag. lib 2 Epist 33 Monum, veter. ad hist Donatist patinentia, edit. Dupin pad 334.*

православне цркве — 1) Кад је прошло две године после оног првог указа и то 22-г Јануара 414 год. император Хонорије изда против расколника нови још строжији указ, којим се 1. Донатисти, који су заузимали виша државна места, лишавају свију грађанских права. 2.) Храмови расколнички дају се у сопственост цркви православној 3.) Епископи, пресвитери и сви без разлике клирици осуђују на заточење у даљне области и острва 4) Налаже се да се конфисцира имање оних, који буду давали уточиште расколницима или ти ако се буде који ухватио да их прикрива. 5) Налаже се новчана казна од 30 до 200 фуната сребра на сваког расколника, који је пређе био у државној служби и ма какву дужност заузимао. Прости пак народ и робови били су одвраћани од нечастиве вере батинама.²⁾ „Ја сувише жалим, писао је блажени Августин једноме таквом управитељу (маруслину) што ти мислиш као да треба казнити донатисте као какве преступнике. У име милосрђа Господа нашег Исуса Христа, умољавам те немој подвргавати расколнике телесним казнима и другима недај. Ми незабрањујемо да се стаје на пут њиховим злочиним делима но само нежелимо, да се они наказују сечењем телесних удова. Зар незнамо, да смо дужни чинити благодѣлања, а не казни, које неугушују дрскост, већ недају кривцима да се покају.³⁾ А да неби расколници почели злоупоредбавати хришћанску љубав која се према њима показује и милосрђе грађанског правитељства, блажени Августин саветовао је другог једног окружног управитеља (Апрингија) да дејствује на њихово наравствено осећање, предавајућу ова злочина дела јавном мњењу. „Треба износити на јавност, писао је он Арингију, злочинства којима се предају немирни раскол-

1) August. Ead Marcel. O pist per. Avgustt 2 pad 509.

2) Lex Honor, imperat, pua umelte pecuniariae imponuntud Denatistis ex cob Teod tit de haeres. n 52.

3) Lex Honor imperat in Douatis ex cod Teod tit de haeres n 54.

ници да би таквим начином очитије могли њима предста-
вити добра дела православних; јер добра дела љубе да жи-
ве у свету, но не ради славе људске — а ради тога као
што каже Господ, да би и други угледајући се на наша
добра дела могли прослављати Оца Небесног.“ На жалост
ове молбе и мудри савети блаженог пастира цркве остали
су без пажње. Правитељство грађанско једнако је продужа-
вало гонити расколнике својим строгим указима и у зако-
њима против донатиста мислећи да ће у томе наћи нај-
боље средство за уништење раскола. Треба ли и говорити
да подобне мере не само да нису постизавале своје цели,
већ напротив само су жешће распаљивали и ојачавали фа-
натизам расколника; који су баш сада јошт више почели
да гледају на се, као праве мученике за веру и јошт успе-
шније да распростиру у народу своје заблуде? Мало је јошт
тога: Донатисти, у съеству строгих грађанских мера, изгу-
били су свако поверење насрам епископа православних,
гледајући и на њих као и на императоре, да су њихови
гониоци. Тако је укоравао православне епископе за ово вре-
ме расколнички епископ Петигијан „да ли су кога гонили
апостоли, да ли је употребљавао против кога светску власт
Христос? Ви се варате, ви се варате. Христос спаситељ
никог није гонио. Он је призивао људе к правој и истиној
вери, а није никог принуђавао, и кад су се апостоли жа-
лили Исеу Христу, на вође лажних религиозних секата¹⁾
он им је одговорио: Који није против нас тај је за нас. Гос-
под Христос казао је: Никкоже может прїити ко мнѣ,
аще не отецъ послакый ма привлечетъ его (Јоан. 6. 14.) Зашто
ви недозволите свакоме, да се управља по сопственој вољи

¹⁾ При овоме Петигије опире се на IX. глав. ст. 10 Еван. Луки гди се говори
Јоан (апостол) реуе ему (Исус Христос) настакинуе, видѣном некогго о
имени твоємъ изгонима въсы, и козвраниномъ ему; ако во следъ не
ходитъ съ нами. ¶ реуе къ нему Исусъ не враните: ниже во ивѣтъ на
вы, но насъ есте.

у делима вере. кад је сам Господ дао људима ту вољу? Он је само показао људма пут к оправдању, да неби који погнуо због незнања. Јер казао је устма премудрог: приложих ти огњ и водџ и на неже хоџеши простреши рџкџ тџоџ. (Исџсџ син сырџх. 15; 16, 17, 1)

Тај дух неповерења на спрам благих намера православних епископа руководно је расколнике за сво време саборних препирања. Донатисти врло су били незадовољни тиме што је главни судија у делу вере избран био светски чиновник. Они су, као што смо већ видели, укоравали за то православне, што се саборној препирци даје форма грађанског суда, међу тим, кад она мора имати карактер чисто црквени или ти епископски. Они шта више нису веровали да је пројект саборне препирке састављен православним пастирима, написан епископима, а не трибуном меруслином. Кад су се већ свршиле саборне седнице и донатисти видели да су опровргнути и посрамљени, тада су они распространили лажан глас у народу, као бајаги, да је трибун изрекао свој суд над њима врло неправедан, што је подмићен противном странком, — Још као да је он састављао протокол саборне радње нођу, без саучешћа епископа — шта више да је он забрањивао расколничким епископима да бране на сабору своју проведну ствар пред православнима. „) Такве мисли, ширећи се у народу, који слабо може да разликује истину од лажи, природно су стајале на путу свима благим и разумним мерама православних епископа поради уништења раскола.

Таквим начином ми имамо потпуно право да кажемо, да се узрок малог плода за православну цркву од препирака саборних у Картагени, закључава не у равнодушју к истини православних пастира старе африканске цркве — у не достатку

1) Avgust, contr litter. Petje lib. 2. cap. 80, 84. Oper Avgust t. 9. pag. 313 — 317

2) Avgust. liq dort, colat. Oper Avgust t 9. pad 676.

У њиме хришћанске љубави к ближњима, не у себичности и духовном деспотизму, као што то неправедно кажу неки протестански богослови²⁾ већ поглавито у неблагоразумној употреби грађанске власти и насилничких мера поради истребљивања раскола. Мудри и просвећени пастири африканске цркве од своје стране учинили су све што је нужно било да се спасавајућа цель достигне. Обраћање к истини заблудивше и предузимања њихова ми смо видели, да су увенчана у колико је могуће потпуним успјехом.

Н. П.

Духовна књижевност за 1868. год.

Казали смо у прошлом броју „Пастира“ неколико речи о беседама епископа ужичког Јанићија, а сад нам је на реду да коју прозборимо и о беседама *Василија великог на шестоднев*. Говорило се још давно да је шестоднев Василија великог преведен епископом Гаврилом, и ми се добро опомињемо, како је сав „богословствујући свет“ с нестрпљењем очекивао, кад ће се појавити та књига на свет. Какви су сад узроци били, да то важно дело тако дуго неугледа света, ми незнамо. У сваком случају за сада сваки пријатељ духовне књижевности радоваће се, што је се књижевност наша обогатила једним важним и значајним делом од таквог знаменитог оца, као што је св. Василије велики. По садржају своје те беседе св. Василија пуне су дубоких и узвишених посматрања и разлагања богословских и философских о том важном догађају, као што је створење видљивог света и целокупног живота природе. У њима можемо ми увидети јасно премудри план оца небеског у постепеном стварању васионе, неисказану благод његову према створу своје, и пре-

²⁾ На пример Вајес, Баснаж. Москвајм Показано нами мислећи учени људи наводи Берже у своје сачињењу Dictionnaire de Reologie t. 10. pag 4 7—447

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

васходство казивања моісејевог пред свима другим философским гледиштама о томе предмету. Разуме се да овакве ствари које спадају у круг богословских питања, морају интересирати сваког богослова, и потоме, књигу ову особито препоручујемо нашим свештеницима. Превод је врло добар, језик чист, слог разумљив и доста приступачан, у чему се поглавито, по досадањој својој књижевној радњи епископ Гаврило и одликује.

У завршетку овог кратког нашег прегледа „духовне књижевности за 1868. год.“ да кажемо штогод и о српској народној цркви, на канонично историчком темељу од Теофана Живковића архимандрита бездинског. Књига та, по својој садржини засеца у каноничко право српске цркве у опште, а по преимућству у војводини српској, од тог доба, од кад је се народ српски преселио у аустријску царевину. По правцу своме она се потпуно слаже с духом и учењем православне цркве, но само што свакоме мора пасти у очи то, да је та књига написана језиком врло тешким, несувременим, с честом употребом странских речи, што чини њу врло непримамљивом за свештенство овостранско, које није навикнуто на фразологију латинску и ђерманску.

То је кратки преглед књига које су се у 1868. год. јавиле у нашој духовној књижевности. Мало их је безсумње, но кад узмемо у обзир то, да смо раздвојени и политички и верозаконички па због тога да је наша умна снага, која је и онако мала и слаба тиме и поцепана: то без сваке сумње морамо се задовољити и тиме, што се на пољу наше духовне књижевности и по кадкад јавља по која књижица духовне садржине, која може задовољити потребе и тежње религиозног осећања у савременом друштву. Но на скоро ако да Бог те падне већ једног та политичка преграда и снага се српска уједини, надамо се да ће Србин доказати, како има у средини својој људи за све гране научнога знања.

Н. Петровић.

ЈАВНА БЛАГОДАРНОСТ.

Община азањска под предвођењем свог главна кмета Стевана Јелића и свога свештеника г. Косте Мајсторовића, на ново лето дошла је овде угости и приложила Благовештењу манастиру 75 д. † и око 20 ока грађених свећа, између којих Стеван Крстић трговац послао је 5 дук. а Радојко Лазић и Јован Јанковић приложили су, које у новцу, које у материјалу 4 дук.

Обштина Кусадачка под предвођењем главна кмета Мниата Степановића и свога свештеника г. Панте Банковића 26. Јануара дошла је у гости и приложила 66 дук. и око 10 ока свећа грађених.

За све ово од стране целог мог братства изјављује им се особита захвалност и шаље Господу Богу молитва за лепо здравље и спасење њихово.

У Благовештењу 15. Фебруара 1869.

Архимандрит благовештенски
Василије.

Радујемо се што и овом приликом можемо саопштити нашим читаоцима да су на фонд свештеничких удовица и сирочади, благовољени приложити:

1. Борђе Поповић Наместник вел. Градишки	200 гр. чар.
2. Милутин Тодоровић Парох вел. Градишки	180 " "
3. Борђе Марић Парох Деснични	180 " "
4. Григорије Петровић Парох Макачкиј	180 " "
5. Никола Јанковић Парох Рабровски	100 " "

Свега 840 гр. чар.
Уред.

КОРЕСПОНДЕНЦИЈА.

г. Милутину Думићу Администратору у Српск. Арадцу. Вама је први број „Пастира“ праћен. З. ф. ав. добивена су.

г. Руварцу протосингелу. Додатка к 45 броју немамо.

г. Јовану Накићеновићу. Немамо ни једног 42 броја.

Умољавамо читаоце нашег листа, да одијак писма адресирају на уредништво „Пастира.“

Ко би желло држати наш лист, јављамо, да јошт може добити све бројеве.